

Asia: VN/28937/2021

Arviomuistio pienriitamenettelystä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Yleistä

Arviomuistiossa selvitetään alustavasti mahdollisuuksia ottaa käyttöön erityinen pienriitamenettely etupäässä pienehköjä rahamääriä koskeville riidoille. Arviomuistiossa esitetään myös erilaisia sääntelymalleja ja arvioidaan menettelyn vaikutuksia. Arviomuistio on kirjoitettu pienriitamenettelystä säätämistä koskevaa harkintaa varten. Arviomuistiossa ei ole pykäläehdotuksia. Näin muodoin käräjäoikeuskin lausuu asiasta varsin yleisellä tasolla.

Arviomuistion perusteella pienriitamenettelyn käyttöönotolla tavoiteltaisiin oikeudenkäyntikynnyksen madaltamista erityisesti oikeudenkäynnistä aiheutuvaa kuluriskiä alentamalla. Pyrkimyksenä on myös nopeuttaa ja helpottaa oikeusprosesseja oikeusturvan kuitenkin vaarantumatta.

Käräjäoikeuden mielestä edellä mainitut tavoitteet ovat sinänsä kannatettavia. Pienriitamenettelykään, minkä muotoinen se lopulta olisikaan, ei kuitenkaan tulisi olemaan mikään helppo, halpa ja yksinkertainen ihmelääke näihin tavoitteisiin pääsemiseksi. Kuten arviomuistiossa todetaan, jo nykyisin on käytettävissä monia muita vaihtoehtoisia riidanratkaisukeinoja kuin täysimittainen riita-asian oikeudenkäynti ja oikeudenkäymiskaarikin mahdollistaa asian käsittelyn yksinkertaistetussa menettelyssä.

Käräjäoikeudella ei ole huomauttamista sitä vastaan, että menettely nimettäisiin pienriitamenettelyksi, jollei siinä käsiteltävien asioiden intressin arvoon perustuva raja kohoa jatkossa huomattavan korkealle.

Kansainvälinen vertailu

Arviomuistiossa on laaja katsaus pienriitamenettelyihin useissa muissa valtioissa. Havaitaan, että jonkinlainen pienriitamenettely on käytössä useimmissa maissa ja Suomi kuuluu tässä suhteessa vähemmistöön, jossa tällaista menettelyä ei ole käytössä. Muissa maissa pienriitamenettelyllä tavoitellaan vastaavia asioita kuin mitä Suomessa nyt tavoitellaan. Muuallakin on jouduttu punnitsemaan oikeusturvan toteutumisen ja oikeudenkäynnistä aiheutuvien kustannusten välillä.

Muissa maissa käytössä oleva pienriitamenettely poikkeaa joltain osin niin paljon suomalaisesta oikeudenkäyntimenettelystä, että sen asemesta voitaisiin paremmin puhua valtion tarjoamasta mahdollisimman helposta ja halvasta riitojen ratkaisupalvelusta. Nimike tuomioistuin (tai tuomari) "roikkuu mukana" lähinnä vain ihmisoikeusvaatimusten täyttymisen ja ratkaisun täytäntöönpanokelpoisuuden takia.

Menettelyn yksityiskohtien osalta esiintyy suurta vaihtelua eri maiden välillä. Kansainvälinen vertailu ei antanekaan valmista pienriitamenettelyn mallia, joka myös Suomessa tulisi ottaa käyttöön sellaisenaan. Kansainvälisen vertailun avulla saadaan laajasti tietoa kaikista niistä keinoista, joilla oikeudenkäyntimenettelyä on pyritty tehostamaan. Mikäli Suomessa otetaan käyttöön pienriitamenettely, tulee sen keinojen valinnassa luonnollisesti ottaa huomioon Suomen nykyinen prosessilainsäädäntö sekä tuomioistuimelle vaihtoehtoiset riidanratkaisukeinot. Vaikka pienriitamenettely tulisi sovittaa muihin

tarjolla oleviin riidanratkaisumenettelyihin, niin sen tulisi kuitenkin riittävän selvästi poiketa jo olemassa olevista keinoista, ettei menettely jäisi vain vähälle käytölle. Uuden prosessilajin synnyttäminen aina väistämättä mutkistaa oikeudenkäyntimenettelyä. Ei esimerkiksi ole tarkoituksenmukaista, jos paljon resursseja kuluu sen arvioimiseen, kuuluuko asia pienriita menettelyn piiriin, taikka asian siirtelyyn prosessista toiseen.

Soveltamisala

Käräjäoikeus pitää perusteltuna, että pienriita-asiana käsiteltävissä olevien asioiden rajausta tehdään taloudellisen intressin (rahamäärän) suuruuden perusteella. Raja voisi ainakin aluksi olla 5.000 euroa. Raja olisi tällöin sama kuin Eurooppalaisessa vähäisiä vaatimuksia koskevassa menettelyssä. Saatujen

kokemusten jälkeen rajaa on mahdollista myöhemmin nostaa, kuten on tehty useissa muissa maissa.

Arviomuistiossa on käsitelty myös pienriitamenettelyn suhdetta täysimittaiseen oikeudenkäyntiin (s. 74). Käräjäoikeus kannattaa esitetyistä vaihtoehtoista ensimmäistä, jossa kaikki tietyn arvon

alittavat asiat käsiteltäisiin asianosaisten kannanotoista riippumatta pienriitamenettelyssä. Yhtä tärkeää on kuitenkin

myös se, että tuomioistuimella olisi viime kädessä oikeus päättää, soveltuuko asia laatunsa puolesta käsiteltäväksi pienriitamenettelyssä vai pitääkö se käsitellä täysimittaisessa oikeudenkäynnissä. Se, että asian taloudellinen intressi on pieni, tarkoittaa yleensä myös sitä, että oikeus- ja näyttökysymykset ovat

keskimääräistä helpompia ratkaista. Aina näin ei suinkaan ole, ja myös intressiltään vähäisissä asioissa oikeus- ja näyttökysymykset voivat olla vaikeita. Mahdollista voisi olla lisäksi se, että myös asianosaiset voisivat sopia siitä, että pienriitamenettelyn soveltamisalan piiriin kuuluva asia käsiteltäisiinkin

täysimittaisessa oikeudenkäynnissä. Asiaan vaikuttaa lopulta tietenkin myös se, minkälaisen sisällön pienriitamenettely saisi ja kuinka paljon menettely poikkeaisi täysimittaisen oikeudenkäynnin menettelystä.

Toteuttamistapa

Selvää on, että jos tavoitteena on vähentää olennaisesti avustajien käyttöä tällaisissa asioissa, asianosaisen tehtäväksi ei pidä säilyttää sellaista, josta tavallinen kansalainen ei yleensä selviä ilman lakimiesavustajaa. Haastehakemuksen ja vastauksen osalta on varmaan niiden rungoksi syytä laatia erityisiä lomakkeita. Käsittelyn jatkoa helpottaisi, jos asianosainen olisi lomakkeella onnistunut lyhyesti selostamaan, mitä asia koskee, mitä vaaditaan ja millä perusteella. Myös tarjottavasta näytöstä olisi hyvä mainita jo tässä vaiheessa. Selvää kuitenkin on, että kynnyksen puutteista johtuvaan kirjalliseen täydennyskehotukseen ja etenkin asian tutkimatta jättämiseen tulee olla korkeammalla kuin täysimittaisesta oikeudenkäyntiä käynnistettäessä.

Oikeana voidaan pitää esitettyä arviota, että asian selvittäminen on tehokkaampaa suullisesti kuin kirjelmiä laatimalla. Tämä koskee erityisesti maallikoiden itse ajamia asioita. Käräjäoikeuden mielestä ei ole kuitenkaan syytä säätää kieltoa pyytää asianosaiselta lausumaa haastehakemuksen ja siihen annetun

vastauksen jälkeen. Epäselväksi on voinut jäädä joitakin yksittäisiä seikkoja, joita koskeva lausumapyyntö on helppo yksilöidä ja myös maallikon helppo ymmärtää. Tehokkaampaa ja tuloksellisempaa voi tosin olla se, että tuomari tiedustelee asianosaiselta tällaisista seikoista puhelimitse.

Pienriitamenettelyssä erilliselle valmisteluistunnolle ei yleensä olisi tarvetta. Jo nykyään yksinkertaiset riita-asiat pyritään ratkaisemaan heti valmisteluistunnon jälkeen pidettävässä välittömässä pääkäsittelyssä. Voi kuitenkin olla tilanteita, jolloin erillinen valmisteluistunto on syytä pitää. Jos selvittettäviä asioita on paljon, voi olla eduksi, että molempien osapuolten kannanotto niihin saadaan samalla kertaa. Samoin laajaksi paisumassa olevan todistelun rajoittaminen voi olla tehokkaampaa, kun molemmat osapuolet ovat läsnä.

Käräjäoikeus suhtautuu kriittisesti siihen, että laissa rajoitettaisiin pääkäsittelyn kestoja. Tällaisia pykälä on sinänsä helppo säätää muka keinoksi nopeuttaa oikeudenkäyntiä. Elävä elämä on kuitenkin osoittanut, että ratkottaessa inhimillisen toiminnan erimielisyyksiä asioiden käsittely vaan ottaa aikansa, ja jota aikaa ei voida pakolla olennaisesti lyhentää oikeusturvaa vaarantamatta. Huomattava myös on, ettei riita-asiassa pääkäsittelyn kesto useinkaan ole tuomarin työaikaa eniten vievä käsittelyn vaihe, vaan asian valmistelu ja tuomion kirjoittaminen. Siltä osin kuin pääkäsittelyn nopeuttaminen on mahdollista asianosaisten oikeusturvaa vaarantamatta, sen tulisi tapahtua tuomarin aktiivisen prosessinjohtoon avulla.

Todistelun rajoittamisen osalta tultaneen toimeen nykyisellä rajoitussäännöksellä (OK 17:8). Pienriitamenettelyssä sitä jouduttaneen soveltamaan useammin kuin tavanomaisessa prosessissa.

Selvää on, että tuomarin rooli asian käsittelyssä (sekä valmistelu että pääkäsittely) olisi erilainen kuin tavanomaisessa oikeudenkäynnissä. Materiaalisen prosessinjohtoon tulisi olla aktiivisempaa. Vaikka tuomarin rooli olisi erilainen, samat tuomarit kuitenkin kykenisivät käsittelemään asioita sekä pienriitamenettelyssä että täysimittaisessa oikeudenkäynnissä. Pienriitamenettelyssä käsiteltävien asioiden osalta tarvittaneen enemmän asennemuutosta kuin lisäkoulutusta.

Käräjäoikeus on samaa mieltä arviomuistiossa esitetyn kanssa, että ratkaisun antamiselle ei ole syytä asettaa laissa mitään määräaika. Määräajan asettaminen ei itsessään tehosta prosessia. Tällainen määräaika tarkoittaisi käytännössä sitä, että pienriitamenettelyssä ratkaistavat asiat voisivat kiilata

intressiltään suurempien riita-asioiden edelle. Käsittelyajan sanelee käytännössä tuomarilla ratkaistavana olevat muut ja mahdollisesti kiireellisemmät asiat. Kyllähän tuomari pystyisi käsittelemään ja ratkaisemaan pienriita-asian tarvittaessa nopeastikin, jos hänellä ei olisi muita asioita ratkaistavana.

Kirjalliset todistajanlausunnot pienentäisivät todistajalle kuulemisesta aiheutuvaa vaivaa. Niiden kohdalla todistelun laatu ja uskottavuus ei kuitenkaan vastaa todistajan kuulemista suullisesti tuomioistuimessa. Näin on erityisesti sellaisten todistajien kohdalla, joilla on jonkinlainen kytkös jompaankumpaan

asianosaaseen. Jos kirjallisen lausunnon hankkimisesta huolehtisi asianosainen, voisi käydä niin, ettei lausunnossa saataisi vastausta sellaisiin kysymyksiin, joihin tuomari ja vastapuoli haluaisivat saada vastauksen.

Selvää on, että jos pienriitamenettelyssä asianosaiset ajavat itse asiaansa ja jos todistajan kuulustelusta halutaan "saada kaikki irti", myös tuomarin tulisi yleensä esittää kysymyksiä todistajalle. Käräjäoikeus ei pidä tuomarin laajaa kyselyoikeutta (-velvollisuutta) erityisen ongelmallisena tuomarin puolueettomuuden kannalta. Ongelmallisempaa tuomarin

puolueettomuuden kannalta on asianosaisen "avustaminen" vaatimusten muotoilussa ja tarvittavien todisteiden kartoittamisessa. Esitetyt vaatimukset ja niiden perusteethan määräävät sen, mitä asioita todistajalta on syytä kysyä.

Vaikka pienriitamenettelyssä avustajaan kohdistuvat osaamisvaatimukset olisivat yleensä alemmat kuin täysimittaisessa oikeudenkäynnissä, käräjäoikeus ei kannata avustajien kelpoisuusvaatimusten ainakaan olennaista alentamista, vaikka se voisikin alentaa oikeudenkäyntikulujen määrää. Kokemukset ns.

maallikkoavustajista eivät ole hyviä. Avustajan kelpoisuusehtojen alentaminen voisi tulla kysymykseen tilanteissa, joissa asianosainen, vaikkakin ymmärtää asian, ei esim. iän tai sairauden takia kykene itse ajamaan asiaansa tuomioistuimessa.

Selvältä tuntuu, että myös mahdollisessa tulevassa pienriitamenettelyssä pääkäsittelyn järjestäminen olisi pääsääntö. Voitaisiin kuitenkin katsoa, että pienriitamenettelyssä asianosaisella ei olisi ehdotonta oikeutta saada asialleen pääkäsittelyä, jos tuomioistuin ei pidä sellaisen järjestämistä käsillä olevassa asiassa tarpeellisena. Arviomuistion perusteella Suomea sitovat kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteet näyttäisivät kuitenkin muodostavan esteen sille, että asia ratkaistaisiin asianosaisten kannanotoista riippumatta pääkäsittelyä toimittamatta.

Käräjäoikeus ei näe tällä hetkellä perustelluksi sitä, että pienriitamenettelyssä videoyhteyttä voitaisiin käyttää vähemmän ja enemmän kuin mitä nykysäännökset mahdollistavat. Voidaan epäillä, onko asianosaisilla riittävän laajasti käytössään hyvin toimivia järjestelmiä, joita he myös osaavat käyttää

riittävän hyvin. Se, että oikeudenkäyntiin osallistutaan kotoa käsin muiden askareiden lomassa, voi myös olla omiaan heikentämään suhtautumista kuulemisen tärkeyteen ja asian vakavuuteen. Videokuulemisten yleistyessä ei myöskään ole varmaa, että joltain muulta viranomaiselta löytyy kaavailtuna ajankohtana

mahdollisuus videoyhteyden järjestämiseen. Lähes samalla vaivalla todistaja voisi saapua henkilökohtaisesti pääkäsittelyyn, jos pääkäsittelypaikan ja todistajan olinpaikan välinen välimatka ei ole erityisen suuri.

Arviomuistiossa esitetään oikeudenkäyntikulujen korvaamisen osalta kolme perusvaihtoehtoa (s. 90-). Käräjäoikeus kannattaa näistä vaihtoehtoista kolmatta vaihtoehtoa. Siinä lähtökohtana on, että hävinnyt asianosainen veloitetaan korvaamaan voittaneen asianosaisen oikeudenkäyntikuluja, mutta korvattavien

kulujen määrää rajoitettaisiin. Käräjäoikeus ei kuitenkaan kannata sitä, että hyväksyttävien kulujen määrä porrastettaisiin kategorisesti asian kohteen arvosta riippuvaksi. Kuten arviomuistiossa todetaan, ongelmaton ei tämäkään vaihtoehto olisi. Ongelmia voisi kuitenkin vähentää se, että jos asian vähäisestä

taloudellisesta intressistä huolimatta mittavien oikeudenkäyntikulujen aiheutumista olisi asian laadusta johtuen vaikea välttää, tuomioistuimien voisi siirtää asian täysimittaiseen oikeudenkäyntiin. Tällöin noudatettaviksi tulisivat tavanomaiset kulusäännökset.

Ratkaisun perusteleminen velvollisuuden olennaisella keventämisellä pienriitamenettelyssä voisi olla suurehko vaikutus tuomarin ratkaisukapasiteettiin. Kun asianmäärät tuomioistuimissa lisääntyisivät pienriitamenettelyn myötä, eikä haluttaisi työmäärän lisäystä vastaavasti lisätä ratkaisijoiden määrää, on

selvää, että jotain tämänkaltaisia radikaaleja kevennyksiä menettelyyn on tehtävä tuomarin työmäärän rajoittamiseksi. Ratkaisun perusteleminen velvollisuuden laajuus on kytköksissä myös muutoksenhakumahdollisuuteen. Jos pienriitamenettelyssä annettuun ratkaisuun ei saisi hakea muutosta, vaatinee jo menettelyn uskottavuus sitä, että kärjäoikeuden olisi asianmukaisesti perusteltava pienriitamenettelyssä antamansa ratkaisut. Toisaalta, jos kärjäoikeus ei juurikaan perustelisi ratkaisuaan, hovioikeuden voisi olla vaikeaa arvioida kärjäoikeuden ratkaisun oikeellisuutta arvioidessaan jatkokäsittelyluvan myöntämistä. Sama koskee vähäisemmässä määrin myös asianosaisten suullisesti esittämien vaatimusten perusteiden kirjaamista, varsinkin jos näitä lausumia ei ole käsittelyssä tallennettu videolle.

Suomessa on perinteisesti suhtauduttu kielteisesti muutoksenhakukieltoihin ensimmäisen asteen ratkaisusta, mikä suhtautuminen ilmenee myös perustuslaista. Kärjäoikeus ei kannata sitä, että suostumalla pienriitamenettelyyn asianosainen samalla sitovasti luopuisi muutoksenhakuoikeudestaan.

Kärjäoikeus ei pidä mielekkäänä myöskään yksin näyttömuutoksenhaun kieltämistä. Varsinkin maallikon voi olla hyvin vaikeaa tehdä eroa näyttökysymystä ja oikeuskysymystä koskevan muutoksenhaun välillä, kun eron tekeminen voi olla vaikeaa juristillekin. Jos muutoksenhakua kuitenkin halutaan jollain tavalla

rajoittaa, tarkoituksenmukaista se olisi kärjäoikeuden mielestä tehdä niin, että kynnystä myöntää jatkokäsittelylupa korotettaisiin pienriitamenettelyssä käsiteltyjen asioiden osalta.

Vaikutukset eri tahoihin

Arviomuistiossa on yritetty arvioida pienriitamenettelyyn ohjautuvien asioiden lukumäärää. Kärjäoikeudella ei ole sellaista tietoa ja osaamista, jonka nojalla se kykenisi perustellusti kyseenalaistamaan niitä lukumääriä, joihin arviomuistiossa on päädytty. Varsinkin kärjäoikeuksien resurssoinnin kannalta on kuitenkin tärkeää huomata, ettei pienriitamenettelyyn ohjautuisi asioita pelkästään tuomioistuinten täysimittaisesta menettelystä. Todennäköistä on, että pienriitamenettelyyn ohjautuisi huomattava määrä myös sellaisia asioita, joita ei tällä hetkellä käsitellä missään instanssissa, tai joita käsitellään esimerkiksi summaarisessa menettelyssä tai kuluttajariitalautakunnassa.

On tietenkin sinänsä kannatettava asia, jos ihmiset ja yhteisöt voivat prosessikynnyksen alentumisen myötä ajaa aiempaa useammin asioitaan tuomioistuimessa. Voidaan kuitenkin kysyä, onko valtiolla todella halua ja kykyä aikaisempaa enemmän tukea taloudellisesti myös liiketoimintaa harjoittavien yhteisöjen riidanratkaisua palkkaamalla lisää tuomareita tuomioistuimiin osaltaan yhteisöjenkin välisiä asioita käsittelemään. Tähänkin asti ongelmana on ollut tuomioistuinten riittämätön perusrahoitus ja sen seurauksena pitkät käsittelyajat joissain asiaryhmissä. Yksittäisen ihmisen osalta voidaan puolestaan kysyä, onko pelkästään se riittävä peruste valtion lisäpanostuksiin, että henkilö itse kokee, että hänellä on jossain asiassa oikeussuojan tarve, vaikka kukaan muu ei näkisi asiaa samalla tavalla.

Käräjäoikeus katsoo, että jonkinlainen kynnys (käytännössä kuluriski) on oltava sille, että saattaa asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Lähtökohtaisesti ei voi olla niin, että kantajalla ei olisi asiassa ollenkaan hävittävää vaan ainoastaan voitettavaa. Perusteettomia kanteita voidaan nostaa monesta syystä eikä

tuomioistuin aina voi olla tietoinen kanteen selvästä perusteettomuudesta ainakaan ennen kuin on saanut vastapuolelta kirjallisen vastauksen kanteeseen. Perusteettoman kanteen nostamisen syynä voi olla tietämättömyys lain sisällöstä tai väärinkäsitys liittyen asian tosiseikastoon. Usein asianosainen tarkastelee

asiaa yksin omasta näkökulmastaan, eikä kykene havaitsemaan vastapuolen mahdollisesti oikeutettujakin oikeusturvaodotuksia asian suhteen. Perusteettomien kanteiden syynä voi myös olla puhdas kiusanteko esimerkiksi liittyen riitoihin naapurin tai entisen puolison kanssa.

Kaavaillusta pienriitamenettelystä aiheutuisi tuomioistuimille (erityisesti käräjäoikeuksille) lisätyötä ainakin kahta kautta. Riitaisia riita-asioita saapuisi tuomioistuimiin nykyistä enemmän ja kokonaisvaikutus olisi työmäärää lisäävä, vaikka otetaan huomioon myös täysimittaisesta oikeudenkäynnistä

pienriitamenettelyyn siirtyvät asiat. Oikeudenkäyntikulujen alentamisyritelmä perustuisi pitkälti siihen, että avustajien käyttöä tai ainakin heidän laskutustaan (vastapuolen korvausvelvollisuuden suhteen) rajoitettaisiin. Avustajien käytön vähentäminen johtaisi pohjimmiltaan ja pitkälti siihen, että asian ratkaisija (tuomari tai käräjänotaari) tekisi muutoin avustajalle kuuluvan työn.

Pääkäsittelyn osalta se, ettei avustajia ole, voi olla omiaan jonkin verran lyhentämään pääkäsittelyn kestoa. Asiaesittelyä ja loppulausuntoa ei välttämättä tarvitsisi pitää tai ne voisivat olla lyhyitä. Todistelun vastaanottaminenkin voisi sujua vähän joutuisammin. Toisaalta se tuomarin aika, joka pääkäsittelyn

kestossa mahdollisesti säästettäisiin, voisi kuitaantua ja ylikin asian valmistelun pidemmän keston takia.

Yhteenvedon laatimiselta säästyminen ei merkitsisi suurta työnsäästöä, koska yhteenvedon voidaan hyödyntää tuomion laatimisessa (vaatimukset, perusteet, todistelu). Lisäksi jonkinlaisen

yhteenvedon laatiminen olisi vähänkin mutkikkaammissa asioissa hyödyllistä tuomarin ratkaisutoiminnan kannalta, etenkin kun käytössä ei yleensä olisi asiaa riittävän hyvin valaisevia oikeudenkäyntikirjelmia.

Se, voitaisiinko käsittely hoitaa yhdellä istunnolla, riippuu asiasta ja asianosaisista. Ilmeistä on, että asian taustan sekä osapuolten vaatimusten ja niiden perusteiden selvittäminen useimmiten vaatisi jonkinlaisen keskustelun käymistä tuomarin ja asianosaisten välillä. Jos tarvetta olisi vain asianosaisten kuulemiseen ja muukin näyttö olisi vähäistä ja jo ennakolta selvää, mahdollisuudet käsitellä asia yhdessä käsittelyssä olisivat hyvät. Muussa tapauksessa vaarana on, että pelkällä kirjallisella valmistelulla ei saavutettaisi käsiteltävän asian osalta vastaavaa "valmiusastetta" kuin avustajia käytettäessä, joten seurauksena voisi olla tarve nimetä vielä lisätodistelua eikä asian käsittelyä voitaisi sen takia saattaa loppuun yhdessä

istunnossa.

Valtiolle tulisi varmaan halvemmaksi, jos pienriitamenettelyssä asioita ratkoisivat tuomareiden asemesta kärjänotaarit. Kärjäoikeuden käsityksen mukaan pienriitamenettelyyn menevistä asioista suuri osa olisi laadultaan sellaisia, joita kärjänotaarit pystyvät ratkaisemaan. Voidaan kuitenkin arvioida, etteivät

kärjänotaarit yleensä yltäisi vastaaviin ratkaisumääriin kuin kokeneet tuomarit. Kärjänotaareilta puuttuu kokemusta ja sen mukanaan tuomaa itsevarmuutta mm. aktiivisesta prosessinjohtosta, eikä sitä vuoden harjoitteluajana kovin paljoa ehdi kertymään. Ei voi myöskään olla niin, että kärjänotaari käyttäisi

valtaosan harjoitteluajastaan pienriitojen ratkaisemiseen. Lakikin lähtee siitä, että kärjänotaarin tulee voida monipuolisesti perehtyä tuomioistuimen tehtäviin.

Vielä kärjäoikeus arvioi asiaa avustajien (asianajaja ja muut lakimiehet) toiminnan kannalta. Lakimiesavustajan käyttö pääsääntöisesti helpottaa ja tehostaa tuomioistuimen ratkaisutoimintaa verrattuna siihen, että asianosaiset ajaisivat itse asiaansa tuomioistuimessa. Avustajan käyttö myös parantaa mahdollisuuksia päästä aineellisesti oikeaan lopputulokseen asiassa, joskin tämä vaikutus on pitkälti korvattavissa tuomarin suuremmalla työmäärällä eli käytännössä lähinnä aktiivisemmalla prosessinjohtolla. Avustajan käytön tarve ja hyöty luonnollisesti vaihtelee asiakohtaisesti, ja näin voi olettaa olevan jossain määrin myös pienriitamenettelyyn ohjautuvien asioiden osalta. Joissain asioissa avustajan käyttö voi olla tarpeetonta ja joissain asioissa niin tarpeellista, ettei avustajan käyttöä oikein voida korvata edes tuomarin aktiivisemmalla prosessinjohtolla.

Avustajan työpanos asian valmistelussa voi olla tärkeä, kun hän käy päämiehensä kanssa läpi, mitä vaatimuksia asiassa on mahdollista esittää, mihin seikkoihin on syytä vedota ja mitä todistelua esittää, jotta tuomioistuin hyväksyisi vaatimukset. Avustaja voi myös saada päämiehensä luopumaan oikeudenkäynnistä, kun menestymismahdollisuuksia ei ole tai ne ovat heikot. Avustaja voi myös sada päämiehensä sopimaan asian, jos lopputulos on epävarma tai jos oikeudenkäyntikulujen määrä (kukuriski) on nousemassa suureksi asian intressiin nähden. Em. perusteella ja

tuomioistuinmenettelyn kannalta voisi olla hyödyllistä, jos oikeudenkäyntikuluna voitaisiin hyväksyä 1-2 tunnin asiaa kartoittava keskustelu jonkun lakimiehen kanssa. Pienriitamenettelyn istunokäsittelyssä yleensä sitten pärjättäisiin ilman avustajiakin.

Lausuntopyynnössä on erityisesti pyydetty kantaa siihen, tulisiko pienriitamenettely ottaa käyttöön Suomessa. Käräjäoikeus ei edellä selostetun perusteella ole vakuuttunut siitä, että niin tulisi tehdä.

Palomäki Petteri
Kanta-Hämeen käräjäoikeus